

H R V A T S K I
i n s t i t u t z a
P O V I J E S T

H R V A T S K O
K A T O L I Č K O
S V E U Č I L I Š T E
Z A G R E B
U N I V E R S I T A S
S T U D I O R U M
C A T H O L I C A
C R O A T I C A
Z A G R A B I A

Znanstveni skup

Katolička Crkva i sekularizam u Hrvatskoj i Europi

Zagreb, 6. prosinca 2024.

Organizatori:

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb
Hrvatski institut za povijest, Zagreb

Mjesto održavanja:

Dvorana blaženog Alojzija kardinala Stepinca
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Ilica 244 (ulaz iz Domobranske ulice)

Programski odbor:

prof. dr. sc. Miroslav Akmadža (predsjednik)
prof. dr. sc. Željko Tanjić
doc. dr. sc. Anto Mikić
izv. prof. dr. sc. Mario Bara

Organizacijski odbor:

izv. prof. dr. sc. Mario Keyo (predsjednik)
dr. sc. Jakov Žižić
doc. dr. sc. Josip Mihaljević
Veronika Novoselac
Ivan Marjanović

Tajnici skupa:

Veronika Novoselac
Ivan Marjanović

Program skupa

9:30 – 9:45: Otvaranje skupa i pozdravni govori organizatora

- prof. dr. sc. Željko Tanjić, rektor Hrvatskog katoličkog sveučilišta
- prof. dr. sc. Miroslav Akmadža, ravnatelj Hrvatskog instituta za povijest

9:45 – 10:45: Panel I. – Teološka i teorijska raščlamba (moderator: prof. dr. sc. Jerko Valković)

- prof. dr. sc. Stjepan Baloban (Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu), *Hrvatska „pomutnja“ oko razumijevanja i tumačenja pojmova sekularizam, sekularnost i sekularizacija*
- dr. sc. Dan Đaković (Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu), *Kako živjeti bez vrhovne vrijednosti?*
- dr. sc. Vine Mihaljević – dr. sc. Stipe Tadić (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar), *Sekularizacija i sekularizam - društveni konstrukt, društvena zbilja i/ili usvjetna religija*
- izv. prof. dr. sc. Davorka Topić Stipić (Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru) – Mateja Topić Crnoja (Hrvatsko katoličko sveučilište), *Treba li Crkvi sekularizacija? I zašto?*

10:45. – 11:15: Stanka za kavu

11:15 – 12:45 Panel II. – Crkva, država i politika kroz povijest (moderator: doc. dr. sc. Josip Mihaljević)

- izv. prof. dr. sc. Dubravka Božić Bogović (Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci), *Svjetovne vlasti i Katolička Crkva u kanonskim vizitacijama u istočnoj Hrvatskoj u 18. i početkom 19. stoljeća*
- dr. sc. Rudolf Barišić (Hrvatski institut za povijest), *Desekularizacija bosanskog povijesnog krajaolika – utjecaj franjevac Bosne Srebrene na identitet katoličke zajednice*
- Tomislav Kardum (Hrvatski institut za povijest), *„Narodni svećenik“: Mačekov HSS prema ulozi Crkve u društvu i političkom životu*
- Marino Erceg (Glas Koncila), *Velika bodočašća Katoličke Crkve i „ultrasekularizam“ komunističke Jugoslavije u praksi: Slučajevi Marije Bistrice 1971. i 1984. godine*
- dr. sc. Jakov Žižić – Anamarija Maksimčuk (Hrvatsko katoličko sveučilište), *Odnos HDZ-a prema Katoličkoj Crkvi u Hrvatskoj tijekom 90-ih godina 20. stoljeća*
- doc. dr. sc. Marián Sekerák (AMBIS Vysoká škola), *Political interventions of the Slovak Catholic hierarchy and its struggle for traditional values*

12:45 – 14:00: Stanka za ručak

14:00 – 15:30: Panel III. – Crkva i sekularno društvo u suvremenom kontekstu (moderator: izv. prof. dr. sc. Mario Bara)

- izv. prof. dr. sc. Ivica Šola (Akademija za umjetnost i kulturu Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku), *Nekoliko natuknica o svjetovnom i sakralnom u digitalnom dobu*
- prof. dr. sc. Frane Staničić (Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu), *Analiza sporazuma o utvrđivanju sljedništva pravnih osoba Katoličke Crkve u Republici Hrvatskoj u kontekstu sekularnog karaktera Republike Hrvatske*
- Hana Kilijan – Veronika Novoselac – doc. dr. sc. Luka Šikić (Hrvatsko katoličko sveučilište), *Analiza izvještavanja o susretima mladih katolika u Hrvatskoj u digitalnim medijima: između sekularizma i vjerske inkluzivnosti*
- Jakov Blagojević (Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“), *Interpretacija pojma sekularizma u izvješćima pučke pravobraniteljice te pravobraniteljica za djecu i ravnopravnost spolova u 2023. godini*
- Željka Markić (Udruga „U ime obitelji“), *Scapegoating Katoličke Crkve i sekularizam u hrvatskom medijskom prostoru – primjeri Izvješća o netrpeljivosti i napadima na Katoličku Crkvu i katoličke vjernike u Hrvatskoj od 2020. do 2024. godine*
- izv. prof. dr. sc. Boris Havel (Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu), *Međudjelovanje Crkve, sekularnog svijeta i Izraela u 21. stoljeću*

15:30 – 16:00: Stanka za kavu

16:00 – 16:30: Završna rasprava i zatvaranje skupa (moderatori: dr. sc. Jakov Žižić i doc. dr. sc. Josip Mihaljević)

KNJIŽICA SAŽETAKA

prof. dr. sc. Stjepan Baloban

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

***Hrvatska „pomutnja“ oko razumijevanja i tumačenja pojmova
sekularizam, sekularnost i sekularizacija***

Pitanje odnosa Katoličke Crkve i suvremenog svijeta, a posebno tog odnosa u Hrvatskoj i Europi je neizostavno vezano uz pojmove sekularizacija, sekularnost, sekularizam ali i pojmove laičnost i laicizam. Različita su i često suprotstavljena tumačenja tih i s tim povezanih pojmova poput sekularne države ili laičke države. U Hrvatskoj problemi nastaju u onom trenutku kada se iz vida izgubi interdisciplinarnost bilo tumačenja tih pojmova ili općenito pristupa tematici odnosa Crkve i svijeta. A temeljna pretpostavka interdisciplinarnog pristupa jest razumjeti „onu drugu stranu“ i njezine argumente. Stoga se u prvom dijelu rada ukazuje na različitost razumijevanja i tumačenja pojmova sekularizam, sekularnost i sekularizacija. Drugi dio rada ukazuje na unutarcrkvenu odnosno unutar-teološku upotrebu navedenih pojmova koja je u Hrvatskoj nerijetko „zbunjujuća“ osobito u odnosu na vjernike odnosno članove Katoličke Crkve što stvara „pomutnju“ u javnosti. U takvoj situaciji treći dio rada ukazuje na socijalni nauk Crkve kao temeljno polazište za tumačenje odnosa Katoličke Crkve i suvremenog društva pa tako i odnosa Katoličke Crkve i sekularizma u Hrvatskoj i Europi. Socijalni nauk Crkve, naime, prema papi Ivanu Pavlu II. posjeduje na *teoretskoj razini* „važnu interdisciplinarnu dimenziju kako bi se jedinstvena istina o čovjeku bolje utjelovila u razne društvene, ekonomske i političke kontekste“, a na *praktičnoj razini* posjeduje „u nekom smislu eksperimentalnu dimenziju ... koja se očituje u naporima što ih pojedinci, obitelji, kulturni i socijalni djelatnici, političari i državnici poduzimaju kako bi je oblikovali i primijenili u povijesti“ (*Centesimus annus*, br. 59).

dr. sc. Dan Đaković

Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

Kako živjeti bez vrhovne vrijednosti?

Čovjek je po naravi i političko i religiozno biće. To nije posljedica njegovog izbora. Zato ne može ostaviti jednu bitnu dimenziju svoje naravi kod kuće kad izlazi na trg. Čak i u religioznom činu čovjek ostaje političko biće. Tako i u političkom činu ostaje religiozno biće. Oni koji tvrde da u javnosti ne bismo smjeli nastupati iz religioznih pozicija ne uviđaju da i oni sami nastupaju kao religiozna bića čak i ako postupaju anti-religiozno. Ateizam je također svojevrsna religija tj. pseudoreligija. Vjernici često pristaju ostaviti svoje vrijednosti po strani tj. potiskivati ih, dok nevjernici istodobno svoje vrijednosti unose u sve pore javnog i zajedničkog života. Ako je vjera privatna stvar, onda i nevjera mora biti privatna stvar. Ponekad se čini da je jednima dopušteno u javnost iznositi svoje tradicionalno odijelo, a drugima nije. Neki agnostici iz činjenice da ne znamo postoji li Bog izvode zaključak da život treba urediti kao da Boga nema. Zabluda je u tome da se agnostička ili ateistička pozicija prikazuje kao neutralna, ili objektivna, ili racionalnija, a ona to ni po čemu nije. Agnostici mogu prigovoriti da vjernici štiju puno različitih bogova pa ne znamo prema kojem od njih se treba ravnati. No i agnostici imaju puno različitih vrhovnih vrijednosti, a bez neke vrhovne vrijednosti život uopće nije moguće urediti. Čija vrhovna vrijednost treba biti mjerodavna i zašto? Može li na trgu biti vrijednosni vakuum? Što je to vrijednosna neutralnost? Zašto bi jednima bilo dopušteno donijeti svoju vrhovnu vrijednost na trg, i po njoj ga uređivati, a drugima to ne bi bilo dopušteno? Kada i kako je došlo do inverzije? Kome se duguje veća odanost – Crkvi ili državi? Tko će to odrediti? U ovom se izlaganju pokušava odgovoriti na navedena pitanja u svjetlu filozofije Jacquesa Maritaina koji je uveo razlikovanje dva sekularizma. Prvi sekularizam se odnosi na politički život potpuno i nasilno odvojen od religije, a drugi se odnosi na religioznost koja cvate, ali je isključivo podređena nacionalnom i političkom napretku.

dr. sc. Vine Mihaljević – dr. sc. Stipe Tadić
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

***Sekularizacija i sekularizam –
društveni konstrukt, društvena zbilja i/ili usvjetna religija***

Prelaskom iz srednjovjekovlja i feudalnog sakraliziranog društvenog uređenja u moderno društvo, religija sve više gubi ne samo središnje značenje nego i mjesto na gotovo svim područjima: od područja kulture, znanosti i obrazovanja pa sve do etike i morala. Takvom stanju stvari u modernom društvu bitno je pridonijela racionalizacija života, koja je zasigurno i kamen temeljac modernog društva. Radikalna racionalizacija života, kako je to u svom opusu pronicljivo detektirao i zorno pokazao Max Webera, dosljedno je dovela do, njegovim riječima kazano, života u željeznom kavezu. Svijet je, postavši radikalno svjetovan, izgubio obilježja sakralnosti, izišao iz nimbusa otajstvenosti, tajanstvenosti, misterija i obzorja sakralnosti. Racionalizacijom cjelovitoga života svijet i čovjek u njemu je, *sapere aude*, (p)ostao „punoljetan“, ali i izgubio smisao za onostrano, otajstvenost i jedinstvenost cjelovitosti života. Radikalna racionalizacija života izravan je put u racionalizam, a radikalno posvjetovljenje svijeta (sekularizacija) pak vodi, po sebi i na izravan način, radikalizaciji svjetovnosti i sekularizmu. Radikalizacija sekularizacije izravan je put u sekularizam kao ideologiju svjetovnosti, ili u konačnici političke, usvjetne, imanentističke religije. Totalitarni politički režimi i krvavi svjetski ratovi prošloga stoljeća, to su nam zorno pokazali. A današnje (ne)prilike u svijetu, međunarodni sukobi na rubu mogućeg najkrvavijeg (svjetskoga) rata, samo potvrđuju te zloslutne mogućnosti.

izv. prof. dr. sc. Davorka Topić Stipić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Mostar

Mateja Topić Crnoja
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

Treba li Crkvi sekularizacija? I zašto?

„Sjaj i bijeda sekularizacije“, kako je obrazložio biskup Srakić, izvrsna je slika procesâ koji se događaju već nekoliko stojeća i oko čijih se postavki i učinaka *lome koplja*. Kao i u svakoj dihotomiji, tako i u ovoj, krajnosti se prezentiraju mjerom stvari i zagovornici krajnosti čvrsto drže svoje pozicije i s gotovo istom količinom nerazumijevanja *ispaljuju argumente*. A zaboravljaju da „istina se događa u dijalogu“. Ove pomalo militantne slike ciljaju pokazati kako je, kad je u pitanju *ovosvijetno* (lat. *saeculum*), borbenost u idejama jedno od glavnih obilježja – i tu govorimo o sekularizmu. Što je pojam različit od sekularizacije. Razlog zašto i danas u Crkvi govorimo o sekularizaciji, „raščaravanju“ svijeta, autonomiji, desakralizaciji, dekristijanizaciji i drugim povezanim pojmovima je u činjenici da smo zaboravili važna pitanja na koja trebamo dati odgovore. U prvim stoljećima i Crkva je provodila određene oblike sekularizacije kad je desakralizirala poganske mitove i bogove, običaje i tradicije te pokazala da nisu ništa drugo doli plod ljudskog uma, a ne rezultat božanske kreacije. Većina se autora slaže da je pojmovlje, podjela, tipizacija kao i struktura samih procesa sekularnosti kompleksna i ambivalentna. Glavna karakteristika teorijâ sekularizacije jest smanjenje socijalne, institucionalne i individualne važnosti religije unutar društvenih dinamika. Cilj je rada kontekstualizirati pojmove sekularizacije i sekularizma te u kratkom pregledu prikazati kako na ova pitanja (a pitanja su važna) odgovore daju Taylor, Casanova i Halik.

izv. prof. dr. sc. Dubravka Božić Bogović
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka

***Svjetovne vlasti i Katolička Crkva u kanonskim vizitacijama
u istočnoj Hrvatskoj u 18. i početkom 19. stoljeća***

Kanonske vizitacije važan su izvor za poznavanje crkvene i vjerske povijesti nekog područja budući da su u njima zabilježeni podaci koje su vizitatori prikupljali o različitim aspektima života crkvene zajednice. U ovom se izlaganju, na temelju podataka koje sadržavaju kanonske vizitacije, ispituje odnos svjetovnih vlasti i Katoličke Crkve u biskupijama u istočnoj Hrvatskoj u 18. i početkom 19. stoljeća. Riječ je o razdoblju u kojem su obnova i djelovanje institucija Katoličke Crkve, nakon stoljeća i pol osmanske vlasti, bile važno pitanje ne samo za crkvene nego i za svjetovne vlasti. Također, vjerska politika Habsburgovaca u Europi općenito te posebice Bečkoga dvora u vremenu i prostoru o kojima je u izlaganju riječ, važna je za razumijevanje okvira u kojima su djelovale institucije Katoličke Crkve i u kojima se odvijala vjerska praksa. Iako je svrha kanonskih vizitacija bila utvrditi stanje vjere na određenom području, već su i u sam svečani doček vizitatora bili uključeni ne samo mjesni kler i vjernici, nego i predstavnici lokalnih svjetovnih vlasti. Zapisu u kanonskim vizitacijama donose podatke o svjetovnom zemljišnom gospodarstvu područja pojedine župe te podatke o patronatskom pravu i obavezama u odnosu na Crkvu. Iz zapisa je vidljivo da crkva nije bila samo mjesto kulta u kojem se održavao vjerski obred, nego i mjesto s kojega su narodu bile objavljivane odluke svjetovnih vlasti. Sama teritorijalna organizacija župa se, posebice u razdoblju prosvijećenog apsolutizma, mijenjala ne samo zbog promjena stvarnih prilika u župama, nego i pod utjecajem ideja prosvijećenog apsolutizma koje su bile usmjerene racionalizaciji različitih područja života, uključujući i vjersko.

dr. sc. Rudolf Barišić

Hrvatski institut za povijest, Zagreb

***Desekularizacija bosanskog povijesnog krajolika – utjecaj franjevac
Bosne Srebrene na identitet katoličke zajednice***

Dok 18. stoljeće predstavlja prijelomnu epohu u kojoj će trendovi sekularizacije europskih društava dobiti čvrste temelje na osnovi kojih će onda u 19. st. društvena slika doživjeti trajnu promjenu, *bosanski je povijesni krajolik* upravo u istom razdoblju zahvaćen procesom upadljivo suprotnog predznaka. Nakon demografskih lomova proizašlih iz Velikog bečkog rata, odnosi između triju velikih konfesionalnih zajednica ondje dobivaju čvrst vanjski obroč. Nestankom trgovačkog sloja i njegovih bogatih predstavnika (npr. obitelji Brnjaković ili Lipovčić), nestaje i moguća baza usvajanja sekularne kulture prema zapadnim obrascima. Franjevci preuzimaju ulogu isključive društvene elite, dok se onaj dio kulture i obrazaca ponašanja izvan njihovog domašaja postupno premješta u prostor pučke kulture, s obiljem praznovjerja i prostorom dodira s pripadnicima ostalih konfesija. Franjevci odlučno istupaju protiv takvih tendencija i nastoje katolike izolirati od *Drugih* tolerirajući samo običaje izrazito katoličkog pečata. Usto, s nepovjerenjem gledaju na još uvijek prisutne popove glagoljaše i neumorno rade oko unificiranja bogoslužja prema latinskim obrascima. To ih vodi u konzervativizam vidljiv u lojalnosti habsburškoj dinastiji prema konfesionalnom ključu, te susljednom razvijanju izrazito protufrancuskog usmjerenja. Čak ni otklon od austrofilije uzrokovan idejama ilirskog pokreta neće drastično promijeniti činjenicu snažnog upliva konfesionalnog svjetonazora. Dapače, pod utjecajem razvoja miletskog sustava, ponovno s konfesionalnom pripadnošću kao osnovicom identiteta, razvit će se i svojevrsni miletski mentalitet epitomiziran u rastućem kultu *Abdname* kao franjevačke *Magnae chartae libertatum*, a i pokušaji integracije bosanskog stanovništva neovisno o vjerskoj pripadnosti uvijek će zapinjati upravo na toj prepreci. Izlaganje smjera predstaviti spomenute trendove i njihov razvoj na analizi narativnih vrela.

Tomislav Kardum

Hrvatski institut za povijest, Zagreb

***„Narodni svećenik“: Mačekov HSS prema
ulozi Crkve u društvu i političkom životu***

Rad obrađuje odnos Hrvatske seljačke stranke pod Vladkom Mačekom prema ulozi Crkve i vjere u društvu i politici. S jedne strane HSS je zastupao stav da Katolička Crkva ne treba utjecati na sam politički život. Međutim, taj je stav zapravo bio nedosljedan te je HSS tražio podršku episkopata nastojanjima stranke. Takvu podršku HSS je uvelike, što izravno što neizravno dobio, hvaleći pritom svećenike i biskupe koji podržavaju nacionalnu borbu Hrvata protiv jugoslavenske nacionalne ideologije i državnog unitarizma, kiteći ih nazivom „narodnih svećenika“. Istovremeno, HSS je dosljedno zastupao stav da kršćanske vrijednosti treba promicati putem obrazovnog sustava te je u vjeri utemeljen moral smatrao temeljem svakog pozitivnog društvenog poretka. U tom će kontekstu za vrijeme Banovine Hrvatske vlast pod kontrolom HSS-a redovito pozitivno odgovarati na zahtjeve nadbiskupa Alojzija Stepinca u vezi promoviranja vjerskog odgoja u nastavi i suzbijanja uvjerenja koje se smatralo protukršćanskima.

Marino Erceg
Glas Koncila, Zagreb

***Velika hodočašća Katoličke Crkve i „ultrasekularizam“ komunističke
Jugoslavije u praksi: Slučajevi Marije Bistrice 1971. i 1984. godine***

Rad na temelju dokumenata Komisije za odnose s vjerskim zajednicama Izvršnoga vijeća Sabora Socijalističke Republike Hrvatske predstavlja slučajeve dvaju velikih hodočašća na Mariju Bisticu koja je Katolička Crkva organizirala 1971. i 1984. godine. Premda nijedan ustavni ili zakonski paragraf u komunističkoj Jugoslaviji nije izrijekom zabranjivao pravo na ispovijedanje vjere ili pravo na masovna vjerska okupljanja, režim je u duhu marksističkoga ateizma prema dvama hodočašćima zauzeo „ultrasekularni“ stav. Marijanski kongres iz 1971. režim je isprva namjeravao obustaviti, no zbog sudjelovanja predstavnika Crkve iz inozemstva i međunarodnoga značaja takvoga kongresa ipak je dozvolio njegovo održavanje. Komisija za odnose s vjerskim zajednicama to je okupljanje (u kojem je sudjelovalo prema procjeni *Glasa Koncila* oko 200 000 hrvatskih vjernika) naknadno čak i ocijenila kao pozitivno. No prema Nacionalnom euharistijskom kongresu iz 1984. režim je i prije i nakon njegova održavanja zauzeo „ultrasekularni“ stav. S obzirom na činjenicu da su na kongres iz 1984. pristizali vjernici iz različitih dijelova ondašnje Hrvatske i Jugoslavije, režim ga je uoči njegova održavanja pokušao opstruirati obustavom autobusnog i drugog prijevoza. Premda je proteklo bez ijednog političkog ekscesa, hodočašće koje je na Mariji Bistrici 1984. okupilo oko 400 000 ljudi dobilo je i svojevrsni epilog u sudskim procesima koji su vođeni 1985. protiv nekoliko prominentnih katoličkih novinara, svećenika i teologa, uključenih u organizaciju Nacionalnoga euharistijskoga kongresa, među kojima su bili i glavni urednik *Glasa Koncila* Živko Kustić te jedan od protagonista Kršćanske sadašnjosti Josip Turčinović.

dr. sc. Jakov Žižić - Anamarija Maksimčuk

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

***Odnos HDZ-a prema Katoličkoj Crkvi
u Hrvatskoj tijekom 90-ih godina 20. stoljeća***

Odnos Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) prema Katoličkoj Crkvi tijekom 90-ih godina 20. stoljeća nije bio predmetom sustavnih znanstvenih istraživanja. HDZ je predvođen svojim osnivačem i prvim predsjednikom Franjom Tuđmanom bio ključna politička snaga u Hrvatskoj tijekom 90-ih godina. Kao najmoćniji akter unutar HDZ-a i hrvatske vlasti, Tuđman je imao odlučujući utjecaj i na odnos HDZ-a prema Crkvi. HDZ je od osnivanja 1989. djelovao kao politička stranka i široki nacionalni pokret za stvaranje samostalne hrvatske države. Tuđman je isticao važnost Crkve za opstanak i razvoj hrvatskog naroda, ali politiku HDZ-a isprva nije gradio s osloncem na Crkvu i katoličke vjernike. Nakon predsjedničkih i parlamentarnih izbora 1992. Tuđman postaje svjestan da se biračka premoć HDZ-a prvenstveno temelji na podršci katoličkih vjernika. Postavši svjestan katoličke društvene osnove svoje politike, Tuđman se nastojao sve više približiti Crkvi i katolicima. Izražena Tuđmanova sklonost prema Crkvi i katolicima nije bila uvjetovana samo pragmatičnim razlozima. Tuđman je ustrajno zagovarao načela kršćanske civilizacije kao moralnu i vrijednosnu osnovu hrvatskog društva, politike i države. Tuđman je načela kršćanske civilizacije smatrao općeljudskim i široko prihvatljivim vrijednostima. U radu će se prikazati i objasniti Tuđmanova stajališta o Crkvi, katoličkim vjernicima i kršćanskim društvenim vrijednostima. Potom će se analizirati utjecaj spomenutih stajališta na politiku HDZ-a i hrvatske države prema Katoličkoj Crkvi tijekom 90-ih godina.

doc. dr. sc. Marián Sekerák
AMBIS Vysoká škola, Prag

***Political interventions of the Slovak Catholic hierarchy
and its struggle for traditional values***

Slovakia is traditionally considered a relatively highly religious country with a strong influence of the Catholic Church. Although the real number of believers declines sharply with each census (the last one was held in 2021), interventions, especially by the Catholic hierarchy, in public space and politics are relatively frequent and noteworthy. In my lecture, I will present the most important of these interventions in the last approx. 20 years. This undertakes within the traditional Catholic agenda: pro-life movement, the attitude towards the rights of LGBTIQ minority, and the issues of education. Consequently, I will clarify that the official Catholic narrative, especially in recent years, is an ideological mixture of social conservatism, cultural anti-modernism, and the fear of progressivism and liberalism. Based on the analysis of the interpretative repertoires of various speech acts (speeches, homilies, interviews and various written texts), the very nature of bishops' interventions will be explained.

izv. prof. dr. sc. Ivica Šola

Akademija za umjetnost i kulturu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, Osijek

Nekoliko natuknica o svjetovnom i sakralnom u digitalnom dobu

Polazeći od, i danas, široko raširenog uvjerenja, posebno među agnostičkim i ateističkim krugovima i loše shvaćene sekularnosti, ali ništa manje i među (rubnim) vjernicima, kako svako religijsko uvjerenje, pa i kršćansko/katoličko treba ostati pred vratima političkog prostora reducirano na privatnost i duhovnost, članak tematizira sasvim novi moment koji stubokom mijenja i shvaćanje sakralnog, religijskog i sekularnog, političkog, a to je proces digitalizacije. Prva hipoteza je da će umjetna inteligencija demokraciju učiniti nemogućom, a temelj sekularnosti, politike, slobodu, nadiđenom pretpostavkom uvjeta mogućnosti proizvodnja pristanka utemeljenog na međuljudskom i dijaloško - polemičnom (Buber - Ebner). Druga je da će religijsko, sveto, isto kao i sekularno, mutirati, jer je totalitarizirajuća, inkluzivna narav digitalnog prijetnja svakom ekskluzivnom, odvojenom od dominantne paradigme, jer sveto je po definiciji odvojeno, „neinkluzivno“ ali kao takvu uključivo na sasvim drugačiji način od digitalne i politički korektne inkluzivnosti. U zaključku ćemo pokušati sintetizirati i redefinirati pojmove sakralnog i sekularnog u digitalnoj eri.

prof. dr. sc. Frane Staničić

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

Analiza sporazuma o utvrđivanju sljedništva pravnih osoba Katoličke Crkve u Republici Hrvatskoj u kontekstu sekularnog karaktera Republike Hrvatske

Vlada Republike Hrvatske i Hrvatska biskupska konferencija sklopili su, u prosincu 2023. godine, Sporazum o utvrđivanju sljedništva pravnih osoba Katoličke crkve u Republici Hrvatskoj. Prema preambuli toga Sporazuma, on je sklopljen radi potpune, pravilne i na pravu utemeljene provedbe članka 1., članka 2. stavka 3., članka 5. i članka 14. stavka 1. Ugovora između Svete Stolice i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima te njihova pravilnoga i cjelovitoga razumijevanja u pravnom poretku Republike Hrvatske. Njegova objava je u našoj javnosti dočekana prevladavajuće negativno. Autor će u radu analizirati navedene odredbe Ugovora o pravnim pitanjima te ih staviti u kontekst Sporazuma kako bi se razjasnio njegov doseg. Dodatno, autor će ispitati moguće implikacije i posljedice sklapanja Sporazuma na postupke povrata imovine oduzete Katoličkoj Crkvi za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine. Od posebne važnosti se u tom smislu može pokazati odredba Sporazuma koja isključuje Republiku Hrvatsku i bilo koju drugu pravnu ili fizičku osobu od pravnog sljedništva pravne osobe Katoličke Crkve. Autor će dati i odgovor na pitanje je li sklapanje sporazuma narušilo sekularni karakter Republike Hrvatske u kontekstu članka 41. Ustava Republike Hrvatske. Naime, ovisno o provedenoj analizi, može se pokazati da je utjecaj kanonskog prava, a prema odredbama Sporazuma, derogirao državno pravo, tj. da je i Sporazumu dan nadzakonski značaj u kontekstu primjene ugovora sa Svetom Stolicom.

Hana Kilijan – Veronika Novoselac – doc. dr. sc. Luka Šikić
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

***Analiza izvještavanja o susretima mladih katolika u Hrvatskoj
u digitalnim medijima: između sekularizma i vjerske inkluzivnosti***

Rad se bavi analizom medijskih sadržaja objavljenih u digitalnom prostoru o događajima namijenjenim okupljanju mladih katolika u Hrvatskoj s posebnim naglaskom na Susret hrvatske katoličke mladeži, Antunovski hod mladih i Međunarodni festival mladih u Međugorju. Temeljni je cilj rada istražiti u kojoj mjeri digitalni mediji u Republici Hrvatskoj izvještavaju o navedenim vjerskim okupljanjima mladih te ispitati postoji li značajna razlika u njihovom prikazu u katoličkim medijima u odnosu na druge medije, uzimajući u obzir koncepte sekularnosti i vjerske inkluzivnosti. Analiza se provodi na dostupnom korpusu medijskih objava koji uključuje aktivnost na internetskim portalima, društvenim mrežama, forumima i ostalim digitalnim platformama od 2021. do 2024. Fokus je na detaljnoj analizi sadržaja objava vezanih uz navedene susrete s ciljem utvrđivanja dominantnih tema, narativa i tonova kojima se pristupa njihovu izvještavanju. Metodološki pristup uključuje primjenu strojne i ljudske analize sadržaja. Analiza će obuhvatiti različite elemente poput medija, vremena objave, navođenja autorstva, karakteristika naslova, prisutnosti vizualnih elemenata, povezivanja s društvenim mrežama, korištenih izvora i izjava, općeg sentimenta te angažmana publike kroz interakcije i komentare. Analiza sentimenta temeljit će se na rječnicima sentimenta NRC i Crosentilex prilagođenima za hrvatski jezik. Rezultati će pružiti uvid u načine prezentacije ove teme u digitalnim medijima te postoji li značajna razlika u njihovom prikazu u katoličkim medijima u odnosu na druge medije.

Jakov Blagojević

Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“, Zagreb

***Interpretacija pojma sekularizma u izvješćima pučke pravobraniteljice
te pravobraniteljica za djecu i ravnopravnost spolova u 2023. godini***

Pučka pravobraniteljica te pravobraniteljice za djecu i ravnopravnost spolova opunomoćenice su Hrvatskog sabora koje sustavno prate status zaštite međunarodnopravno zajamčenih ljudskih i dječjih prava te prava koja proizlaze iz spola, a izdaju i preporuke za unaprjeđenje tih prava te u komunikaciji s građanima zaprimaju pritužbe na njihovu povredu. Svaka od pravobraniteljica dužna je Hrvatskom saboru do 31. ožujka iduće godine predati Izvješće o radu svog ureda u kojem Sabor kao najviše zakonodavno tijelo u Hrvatskoj izvješćuju o statusu prava koja su dužne štiti, pritužbama građana koje su zaprimile, aktivnostima koje su poduzele u cilju edukacije i promocije tih prava, a izdaju i preporuke za unaprjeđenje položaja štice populacije. U ovom izlaganju teorijski koncept sekularizma kako je oblikovan u znanstvenim raspravama i u dokumentima međunarodnog prava bit će kompariran s interpretacijom istog u godišnjim izvješćima navedenih pravobraniteljica za 2023. godinu. Izlaganje će, dakle, prikazati na koji se način u izvješćima pravobraniteljica razumijevaju ljudsko pravo na slobodu vjeroispovijesti, ljudsko pravo na slobodno, javno prakticanje vjere te ograničenja tih prava u smislu vjerske tolerancije i koncepta odvojenosti religije i države. Cilj je rada općenito ispitati i usporediti odnos narativa tekstova izvješća pravobraniteljica prema vjerskim slobodama kako slobodama katolika kao najbrojnije vjerske zajednice u Hrvatskoj, tako i pripadnika drugih vjerskih zajednica.

Željka Markić

Udruga „U ime obitelji“, Zagreb

***Scapegoating Katoličke Crkve i sekularizam u hrvatskom medijskom prostoru
– primjeri Izvješća o netrpeljivosti i napadima na Katoličku Crkvu
i katoličke vjernike u Hrvatskoj od 2020. do 2024. godine***

U društvenim znanostima fenomen traženja žrtvenoga jarca (eng. *scapegoating*) odnosi se na psihološki i društveni proces usmjeravanja krivnje za neki problem ili poteškoću na određenu osobu ili društvenu skupinu, a da stvarna odgovornost ne postoji. Žrtvenim jarcem najčešće postaju društvene grupacije o kojima u društvu postoje stanovite predrasude, stereotipi te dublje ukorijenjena netrpeljivost i mržnja, a nerijetko se zbiva da određena društvena skupina postane žrtveni jarc za cijeli niz problema i društvenih frustracija čemu je jedan od najgorih primjera svakako totalitarna propaganda protiv Židova u nacističkoj Njemačkoj koji su po modelu žrtvenog jarca bili proglašavani krivima za gotovo sve stvarne i percipirane probleme njemačkog društva. Višegodišnjim istraživanjem netrpeljivosti i napada na Katoličku Crkvu, vjernike i nauk, istraživački tim udruge „U ime obitelji“ zaključio je da brojni mediji u Hrvatskoj u velikom broju slučajeva za velik broj stvarnih i percipiranih problema hrvatskog društva okrivljavaju upravo Katoličku Crkvu. U izlaganju će biti prikazani diskriminatorni mehanizmi generalizacije i manipulacije posredstvom kojih se nad Katoličkom Crkvom i katolicima u Hrvatskoj provodi *scapegoating*. U suodnosu s teorijski opisanim načelima i karakteristikama propagandne kampanje, bit će prikazan slijed, intenzitet i razmjeri najupečatljivijih neutemeljenih difamacijskih kampanja protiv Katoličke Crkve u protekle četiri godine. Također, izlaganje će na primjeru *scapegoating* kampanja ukazati na karakteristike sekularističke ideologije u hrvatskom medijskom prostoru te predložiti potencijalne okvire suzbijanja ovih izrazito negativnih pojava.

izv. prof. dr. sc. Boris Havel

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

Međudjelovanje Crkve, sekularnog svijeta i Izraela u 21. stoljeću

Otkako je nastala Crkva, a Isus svoje učenike poslao s misijom (Mk 16, 15-16) između Crkve i svijeta postaji napetost. U vrijeme sekularizma ta je napetost, u stanovitom smislu, postala oštrija. Sve dok je Crkva vjerna svojem poslanju, sekularni svijet osjeća da se od njega traži nešto što on po svojoj naravi ne želi, ali zbog čega će jednoga dana biti suđen. Reagiranje svijeta prema Crkvi na način koji uključuje zazor i mržnju stoga nije neočekivano. Isus je odavna upozorio: “Kad biste bili od svijeta, svijet bi svoje ljubio; no budući da niste od svijeta, nego sam vas ja izabrao iz svijeta, zbog toga vas svijet mrzi” (Iv 15, 19). Može se govoriti o dvije sfere Božjeg djelovanja, od kojih je jedna Crkva, a druga svijet. Crkva je u stalnoj kušnji pokušati ugoditi svijetu, ne bi li sa sebe svratila mržnju, koja je često, ljudskim očima promatrano, neshvatljiva. Otkako je izgubila političku vlast, za koju je upitno je li ju ikada trebala i imati, Crkva se često nalazi ovisna, kao ostavljena na milost i nemilost svijetu. S druge je strane utjecaj Crkve na svijet velik, pa i u smislu prelaska nemaloga dijela onih iz svijeta pod okrilje Crkve. Posred te višestoljetne interakcije Crkve i svijeta, odnedavno se pojavio i treći akter, koji je donio i novu sferu božanskog djelovanja među ljudima: Izrael. Današnji međuodnosi Crkve, svijeta i Izraela složeni su i uvelike zagonetni i za Crkvu, inače vičnu duhovnim zakonitostima i otajstvima. Koliko više su nerazumljivi današnjemu sekularnom svijetu, a uvelike i Izraelu koji nije jedno koherentno tijelo, nego skup heterogenih shvaćanja o duhovnostima i svjetonazorima. Je li se Crkva ikad našla pred izazovnijom misijom da, posred kakofonije, duhovnih sinkretičnosti i idejnih eklektičnosti koji su ovladali svijetom, svoja stajališta u duhovnom, povijesnom, političkom, svjetonazorskom, etičkom i teološkom smislu predstavi najprije sebi, a potom i svijetu posred kojega postoji, a potom i Izraelu, kojega se više ne može zanemariti kao jedinoga aktera koji nije dio ni Crkve ni svijeta?